

Осташова В. О., к.ю.н., доцент, доцент кафедри підприємництва і права Полтавської державної аграрної академії;

Пивовар А. В., здобувач вищої освіти 1 курсу спеціальності 081 Право Полтавської державної аграрної академії

Діяльність Священного союзу щодо утвердження міжнародного правопорядку

Період наполеонівських воїн було завершено Віденським конгресом, головну роль у якому відігравали переможці – Австрія, Англія, Прусія та Росія. Задля підтримання міжнародного порядку за рішенням конгресу було створено Священний союз, мета якого полягала у протидії національно-визвольним рухам та революціям. Утворення, нормативне закріплення та ефективна діяльність різного роду міжнародних утворень є актуальною і зараз, особливо для України, чії права та територіальна цілісність порушені.

Акт створення Священного союзу був підписаний у Парижі 14 (26) вересня 1815 р. урядами Росії, Австрії та Прусії. Росію представляв сам цар Олександр І, який мав при собі за дорадників приятеля поляка князя Адама Чарторицького, німця графа Генріха Штайна, канцлера графа Карла Кассельроде та грека Каподістрія. Також у його оточенні був дипломат з українського роду – син гетьмана Кирила Розумовського князь Андрій Розумовський [1, с. 71]. Священний союз був досить розпливчатою заявою про взаємодопомогу і співробітництво усіх християнських держав. Статті угоди говорили про братерство між правителями Росії, Австрії та Прусії, які повинні були «відчувати себе членами єдиного народу християнського і вважатися государями, призначеними провидінням». Вони зобов'язувалися завжди надавати «пособництво, підкріплення та допомогу» одне одному. Після затвердження до документу приєдналися майже всі європейські правителі, за виключенням римського папи (глави християнського світу),

турецького султана (мусульманина) та представників Англії, що, до слова, не завадило їй брати активну участь у всіх його конгресах [2, с. 97-98].

Для творців Союзу основним принципом стало збереження династичних режимів в ім'я інтересів миру. Політика інтервенцій стала запереченням принципів незалежності й рівності держав [3, с. 213-214].

Практичним виявленням Священного союзу були протоколи, які держави-союзники підписали у листопаді 1815 р. Вони були доповнені інструкціями, отриманими Веллінгтоном – головнокомандуючим окупаційною армією у Франції (після перемоги союзників над Наполеоном під Ватерлоо Франція зобов'язана заплатити 600 млн. франків контрибуції та утримувати протягом 5 років окупаційну армію союзних держав у кількості 150 тис. осіб). Так, трактат від 20 листопада включає в себе два договори – Шомонський трактат, укладений 1 березня 1814 р. – перед першим взяттям Парижа союзниками і трактат від 25 березня 1815 р. – перед початком останньої війни з Наполеоном. До цих договорів внесено доповнення, викликане загрозою воскресіння бонапартизму [4, с 299-300]. Міжнародно-правові документи Віденського конгресу слугували імперативними міжнародно-правовими засадами розвитку створеного універсального міжнародного правопорядку, який тривалий період тяжів до морально-християнських основ за рахунок створення Священного союзу [5, с. 17].

У політичному житті Священного союзу слід розрізнати три періоди. перший період фактичної всемогутності на континенті Західної Європи – тривав сім років: від вересня 1815 р., коли союз було створено, до кінця 1822 р. Другий період починається у тому самому 1823 р., коли Священний союз отримує останню свою перемогу, організувавши французьку інтервенцію в Іспанії. Але тоді ж починають різко проявлятися наслідки суперечностей між Священним союзом та Англією. Цей другий період тривав до Липневої революції 1830 р. у Франції. Після революції 1830 р. Священний союз по суті уже лежав у руїнах [6, с. 526].

Насамперед учасники союзу непереборно боялися Росії; багато хто погоджувалися з думкою Наполеона, висловленою ним на острові Св. Єлени, що Росія при відомій підприємливості може повторити і завершити ту справу, яку проводив він сам, – підкорення Європи. Інші, хто більш тверезо оцінювали ситуацію, хоча і не вірили цьому, але усе ж занепокоїлися [6, с. 527].

З 20-х років XIX ст. головною задачею союзу були збройні придушення революцій та національно-визвольних рухів у Європі та Америці. Остаточний розпад віденської системи відбувся після Кримської війни. Отже, мета, яку переслідували країни-учасниці Священного союзу, були далекими від підтримання миру у світі. Кожну з них більшою мірою цікавили власні імперські цілі – поширення впливу та світове панування.

Список використаних джерел:

1. Верига В. Віденський конгрес 1815 р. *Нариси з історії України (кінець XVIII – початок XX ст.)*. Львів, 1996. – С. 71-74.
2. Киняпина Н. С. Внешняя политика России первой половины XIX в.: учеб. пособие для вузов. Москва: Высшая школа, 1963. 287 с.
3. Сіваш О. М. Питання суверенітету в актах Великої французької революції і Священного союзу. *Проблеми законності*. 2011. Вип. 115. С. 206-2015. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2011_115_27 (дата звернення: 15.11.2019).
4. Священный союз. *Всемирная история*: В 24 т. Т.16. Минск, 1997. С.299-304.
5. Аношина Н.-Т. Ю. Головний акт Віденського конгресу 1815 року як основа міжнародного правопорядку XIX – початку XX століття: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 «Міжнародне право»; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2009. 21 с.
6. История дипломатии. 2-е изд. перераб. и доп. / ред. А.А. Громыко и др. В 5 т. Т.1. Москва: Политиздат, 1959. 896 с.